

Уралската улулица – един потаен вид

Асен Изнатов

Това е едно от животните, което винаги ме е впечатлявало, но се среща толкова рядко, че аз лично съм го виждал само няколко пъти. За разлика от домашната кукумявка, която има много народни имена, тази сова у нас има само още 2 синонима – дългоопашата или голяма улулица. Научното ѝ име е с интересна история и на латински е определена като уралска – *Strix uralensis*, в английския е *Ural owl*, а на френски *Chouette de l'Oural*. Въпреки че името идва от руска планина, на руски език името е **Длиннохвостая неясыть**.

Описана е от прусака Петер Симон Палас, който бил поканен от Екатерина Велика, като професор по „Естествена история“ в Руската академия на науките. От 1768 до 1774 г. той провежда мащабна експедиция из Сибир и Урал, в която описва много нови биологични видове. Типовият екземпляр на *Strix uralensis* (този, по които се описва даген таксон) е бил уловен и описан от едноименната планина. Ареалът обхваща основно Северна Европа – от Норвегия, Швеция, Финландия и Балтийските републики до северната част на Русия, а на Изток до Корея, бреговете на Охот-

ско море, Сахалин и Япония. Има разпокъсани находища в Полша, Словакия, Словения, Хърватска и Балканите. Още по-рядко я има в Бохемската и Баварската гори.

У нас се среща по-добно на няколко групи сови изолирано, резултат от последните залежвания. Гнезденето ѝ е установено в страната за пръв път през 1979 г., в резервата Боатин, а две години по-късно и в резервата Царичина (Стара планина). Подвидът е *Strix uralensis liturata*. Можем да я видим в Централна Стара планина, Средна гора и то основно в буковия пояс до около 1600 метра надморска

Асен Игнатов е завършил висшето си образование в СУ „Св. Климент Охридски“, магистър биолог и орнитолог. Работи като асистент в Националния природонаучен музей – БАН. Има научни интереси в областта на орнитологията (фаунистика, етология, екология, зоогеография на птиците) и опазването на природата. Рисува и снима дивата природа. Много от рисунките и снимките му са публикувани в книги, списания и интернет сайтове, а оригиналите са в частни колекции. Специализиран водач на туристи от чужбина с подчертан интерес към богатото биоразнообразие и история на България.

височина. През есента и зимата може да се видят отделни скитащи птици и на други места в страната с подобно местообитание. Основните предпочитания се отнасят за букови или бук, смесен с някои излолистни видове дървета, но определено се настанява в стари гори с вековни дървета. Гнездото е разположено в големи хралупи или полухралупи, използва и стари гнезда на едри хищници (голям ястреб, вранови птици, мишелов). На много места в други европейски страни има направени специални гнезда, къщички за този вид, за да бъде изследван или просто да се увеличи броят на гнездящите птици. През последните го-

дини е забелязана вече като гнездяща и в други наши планини. Определено последните изследвания на учените доказват увеличаване на броя на уралската сова, а това не се отнася само за България, а и за други европейски страни. Това е един от видовете, които успяват да се адаптират добре към новите условия, които човекът налага през последните години.

Уралската улулица е по-малка от бухала, като достига на дължина до около 60 см., но размахът на крилете е почти 130 см. Силна птица. На пръв поглед

Възрастна уралска сова с характерното белезникаво оперение и пъстрини, като ясно се различава тъмнокафявия до черен ирис на очите

Пуховото оперение е като при повечето сови, но с типичния за уралската сова лицев диск

светлее, което я отличава от другите видове сови. Главата изглежда голяма и заоблена, а опашката е дълга и клиновидна. Има заоблени криле. Всичко това я прави много добър ловец в местата, които обитава. За лова ѝ помага и камуфлажното оперение, което основно е сивкаво, белезникаво и надлъжно напетнено по гърба и гърдите. Гърбът е по-тъмно кафеникав, а крилата и опашката са раирани. Човката е жълтеникаво охриста. Очите са черни, което подсказва, че през нощта този хищник се справя доста добре. Женската, като при повечето хищни птици, е по-едра и изглежда по-страшна. Обаждането наподобява вика на сива чапла, като се долавят тонове и от кръсък на бухала. На-

В полет ясно се забелязва дългата опашка и широки крила, помагачи ѝ да е един успешен хищник в гората

Ако успеете все пак да я забележите в гората, ще разберете каква добра маскировка има и защо често можете да минете край нея без да подозирате за съществуването ѝ

подобява на „крии-еф, крии-еф“. Когато са разтревожени се обаждат подобно на лай – „уак“. Мъжките „пеят“ по-продължително с определен ритъм и прекъсване и после отново, но по-кратко „уу-ху уууху ухууу хуу“. Това е песен, която се чува при ясно време до около 2 км далечина. Има и още няколко обаждания, но те са характерни при уплаха или близко ухажване – „поу поу пу пу пу пу пу“. Женските имат подобни обаждания, но са по-хрипливи до дрезгави. Когато малките си просят храна се обаждат с продължително и дълбоко „пшшшшш“.

Храната на уралската сова се състои основно от гризачи, земноводни и по-едри насекоми. Не са редки случаите, когато ловува птици, а в менюто ѝ влизат и по-дребни видове сови. Разбира се видът на храната е сезонен, а когато се изхранват малките, в менюто попадат дори катерици и лещарки. Храната влияе на нейното разпространение и успеваемост за отглеждане на малките. При наличие на достатъчно храна тя успешно отглежда цялото люпило.

Позагките, несметите остатъци, които повръща са госта едри и на дължина достигат до 16 см., а са широки около 3 см. При откриване на позагки на определено място много лесно може да бъде определен вида.

Младежкото оперение е светлосиво до охристо с кафеникави напречни линии и пера с бели краища. Рисунки Асен Игнатов

*Един от видовете, трудни за фотографиране. Обикновено първи разбира за присъствие на хора и ако не отлети или въпреки маскировката го откриете, то обикновено е кацнал високо в короната на дървото.
Снимка Wikipedia*

Интересен е фактът, че този вид използва няколко гнезда, като ги сменя през година. Снася до 4 яйца, която са бели. Всички хралупогнездящи видове са с бели и кръгли яйца поради факта, че не е необходимо да имат някакъв камуфлаж, като например гнездобегълците, гнездя-

щи на открито. Формата пък определя това, че в хралупа те няма къде да се извързаят и да се счупят.

Мъжката птица се грижи за бъдещото поколение и за майката, като доставя храна регулярно, но женската го държи далеч от малките. Тя ги пази неотлъчно, докато станат големи почти като родителите. Това е вид, който защитава яростно както малките, така и гнездото от врагове, включително и от човека. Ако приближите, дори без да искате, гнездото ще бъдете нападнати и може доста сериозно да бъдете наранени. Учените, изследващи този вид, ходят да маркират малките с предпазни каски и грехи. За разлика от подобни видове, като горската улулица, малките на уралската са много тихи и не издават звуци, с които лесно да бъдат открити от врагове и човека. Въпреки това смъртността при тях е висока. След около 30-ина дни грижи за пограстващите уралски сови възрастните ги изоставят или прогонват.

Въпреки доброто развитие през последните години според учените у нас гнездят максимум около 50 – 60 двойки. Видът е защитен и е приоритетен за опазване, застрашен от изчезване (ЗБР, Приложение 2), както и защитен в цялата страна (ЗБР, Приложение 3). В Червената книга попада в категорията Застрашен, а по Бернската и CITES конвенции е в приложение II. ■

Най-старото сухоземно животно е костенурката Джонатан

Джонатан празнува своя 190-ти рожден ден със специална зеленчукова торта

Джонатан (Jonathan) днес е популярното нарицателно име на една гигантска костенурка, населявала Сейшелските острови в Индийския океан преди около 200 години. Нейното научно име е *Dipsochelys hololissa*, но е известна в зоологическата литература и като Сейшелска гигантска костенурка. Счита се, че видът е напълно изчезнал в дивата природа, но все още в света се отглеждат около 10-12 екземпляра в изкуствени условия в различни зоологически градини или национални паркове под строг охранителен режим. Главна причина за изчезването му от дивата природа на Сейшелските острови е прекомерното ловуване и използване за храна от местното население.

През далечната 1882 г. един екземпляр от този вид бил пренесен от Сейшелските острови на известния остров Света Елена в Атлантическия океан като подарък на тогавашния губернатор на острова сър Уилям Грей-Уилсон и получил името Джонатан. Оттогава Джонатан живее в обширния парк около резиденцията на губернатора,

известен като Plantation House и е обект на специални грижи и изследвания. Било установено, че той е роден най-вероятно през 1832 г., когато на островите е имало стабилна популация на вида, която постепенно се стопила. Преди десетина години Джонатан от о-в Света Елена е записан и в книгата на рекордите на Гинес като най-старото сухоземно животно на Земята.

По повод 190 годишнината на Джонатан, в началото на м. декември 2022 година, на територията на парка Plantation House на о-в Св. Елена е организирано и проведено голямо юбилейно честване на славната годишнина на островния любимец. Рекордната годишнина на Джонатан е отразена подробно и в международното научнопопулярно списание Treehugger, което съобщава, че на юбилея е била поднесена специална зеленчукова торта, а той се е радвал на вниманието на стотици островни жители, дошли да се фотографират с него. По този случай са били изработени и специални възпоменателни печати с образа на Джонатан, които се продавали на хората, които искали да имат спомен от това мило тържество. А местното туристическо списание публикува следната висока оценка за юбилея: *„Джонатан е истинско национално съкровище, обичано от народа на Света Елена и това бе показано вчера, когато всички хора на острова дойдоха заедно да честват тази изумителна годишнина“...*

Може би е интересно да добавим, че годишният рекорд за дълголетие в книгата на Гинес е също на сухоземна костенурка, известна под името Ту'и Малила, която е доживяла до 188 г., но е починала през 1960 г.

По Treehugger